

REDACTIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr 8

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:
pe un an 20 cor. pe 1/2
an 10 cor.; pe 1/4 de an
5 cor.; pe 1 lună 2 cor.
N-ril de Duminică pe an
— 4 coroane. —
Pentru România și
străinătate pe an:
40 franci.

Manuscrisurile nu se napotăz

ADMINISTRAȚIA:

Arad, Deák Ferencz-u. Nr 8

INSERTIUNILE:

de un șir garmond: prima
dată 14 bani; a doua oară
12 bani; a treia oară 8 b.,
de fiecare publicație o.

Atât abonamentele cât și
insertiunile sunt a se plăti
înainte în Arad.

Scrisori nefrancate nu se
primesc.

TRIBUNA POPORULUI

Earăși „imperialismul“!

(R) S'a întâmplat ca în acești zece ani din urmă, după statistica făcută de Unguri, statul nostru să prezinte un spor de 9.96% față de 9.3%, cât este sporul în Austria. Nu este însă nici până azi constatat, dacă Ungurii au contribuit mai ales la sporul sus arătat. Dimpotrivă, am dat chiar mărturisiri de ale presei maghiare, și anume a celor mai serioase ziare, ca „B. Hirlap“ și „Hazánk“, cari pe d'oparte recunosc că Românii, de pildă, au sporit mai mult de cât Ungurii, și dacă în orașele ungurești populația a crescut, cauza este imigrarea Ovreilor din Galiția. Ear dacă între Slovaci nu se constată spor, nici între Ruteni, cauza este emigrarea în America, într'o măsură că s'au speriat până și cei mai ușuratici șovinisti, neputând să nege, că pricina emigrării în masă a populației băstinașe a țării e guvernul, care pe d'oparte nu are nici o grije și nici pricepere cum să servească populația seracă a țării, ear pe de altă parte prin indolența sa criminală lasă ca în statul ungar să se incurbe toate lăpădurile, toți jidanii spurcați din Rusia și Galiția.

Și totuși Budapești Hirlap (dela 27 c.) scrie earăși despre imperialism maghiar, făcând următoarea socoteală.

Din statistica austriacă se constată sporirea elementului slav. Elementul german dă pretutindeni îndărăt. În viitor deci Casa de Habsburg este avisată să se spriginească pe elementul slav ori pe cel — maghiar!

„Habsburgii — scrie „B. H.“ — trebuie acum ori mai târziu să aleagă: vor să trăiască întru a-și împlini misiunea istorică, în calitate de mare putere sub steag slav ori maghiar? Evenimentele sunt dovadă, că două mari puteri slave nu pot să existe în Europa. Prin urmare, Habsburgii vor fi siliți: fidel tradițiilor arpađianilor și după cum a arătat Andrásy Gyula, să se pună în capul politicii imperiale maghiare și într'aceasta să-și așeze viitorul și gloria, întregă putere și sufletul lor“.

Intâiu de toate menirea Austriei este să nu fie nici germană, nici slavă, cu atât mai puțin maghiară, ci să fie a tuturor popoarelor cari o luătesc. Tocmai evenimentele din urmă dovedesc aceasta: nu s'a putut menține adică hegheonia germană, și chiar acum, factorii competenți sunt în căutarea unei formule de guvernare care să mulțumească pe toți cetățenii, ear nu numai p'un element în detrimentul celorlalte.

Cum își și pot închipui ziaristii maghiari o casă domnitoare, un imperialism spriginit pe elementul maghiar împotriva elementului și slav și german?!... Cum adică? Să lase Slavii conducerea în mâinile Maghiarilor, când ei au disputat-o și o dispută Germanilor și mai mult, și mai culti și mai bogați de cât Ungurii!... Dar cine-și poate închipui că i-ar merge bine unui imperiu maghiar, când își dă seama de mulțimea defectelor regatului actual maghiar?

Cu toată politica lor șovinistă agresivă, cu toate că în urma puținii

rezistențe a naționalităților au d'atâta vreme situația în mână, ei n'au putut nici măcar să slăbească în noi forța elementară, dar, mi-te să ne maghiarizeze și să-și sporească numărul în așa măsură, în cât să poată cere imperialism cel puțin în virtutea numărului față de elementul german și slav.

Când e apoi vorba despre virtuțile lor de-a domni: despre cumintenie și credință către dinastie, earăși, cine își poate închipui un Habsburg care să se dea pe mâna nepoților lui Bocskay, Rákoczy și Kossuth? Care odraslă a Casei domnitoare nu știe despre dinasticismul condiționat al Ungurilor, despre egoismul lor de a nu ști și a nu voi să supună interesele lor speciale interesului general al monarhiei? Dar chiar acum, când nu sunt „imperiu“, ei trebuie tratați ca ouele roșii! Ce ar fi atunci, când li s'ar da conducerea monarhiei? Ar secula împotriva lor pe toată lumea și dacă n'ar cauza numai de cât prăbușirea monarhiei austro-ungare, apoi desigur că ar prepara-o d'a-binele și un imperiu maghiar n'ar pute să strălucească de cât în chipul Turciei: n'ai ști ghici colțul de țeară și vremea în care să nu fie câte o conflagrațiune!

Un imperialism maghiar ar fi un butoiu cu praf de pușcă în locul Austriei de azi, care ori-câte defecte are, dar popoarele sale prosperează și dacă sunt potieniri, cauza e tocmai că vor să înlăture ceea-ce Ungurii ar voi să introducă: eghemonia unei rase asupra celorlalte!

Când e fapt istoric, recunoscut și de Unguri, că elementul german din Austria nu și-a putut menține hegheonia nici chiar având simpatia și desigur și dragostea nu numai a Casei Domnitoare, dar și a elementului german dintr'un imperiu puternic cum este cel al Hohenzollernilor, cum cred Ungurii să ajungă la hegheonie peste un imperiu, ei cari n'au pe nimeni la spate? Ci dimpotrivă: recunosc că în epoca de constituționalism maghiar n'au putut să-și asigure concursul și dragostea nici unela dintre naționalități, ci singura putere ce și-au inoculat sunt — kazarii, despre cari Bartha Miklós, nu de mult, a scris cu o vervă și sinceritate rară.

Lase deci visul acesta îndrăsnit și apuce-se cu gând curat de ceea-ce ar ave sfântă datorie să facă: pace și înțelegere cu naționalitățile, căci dacă li s'a acordat la 1867 constituția, a fost nu pentru-ca să deștepte întrînșii idealuri deșerte, ci să-și învețe respectul legii și a dreptului celorlalte neamuri.

Mărturisiri prețioase. Scriind în primul articol delă 29 c., despre scandalul Adria, petrecut în Dieta și despre care ne ocupăm și noi în altă parte a ziarului nostru, „Pesti Napló“, după-ce cere pedepsirea celor două deputați guvernamentali cari au dat informațiunile lui Rakovszky, face și următoarea mărturisire:

„Căci și așa este fără pereche ce proporțiunil a luat în viața noastră publică sistemul de a calomnia a bănuil, de a trada și a insinua“.

Parlament maghiar!

— Scenărie „politică“ autentică —

Se vede că trăim în era scandalelor parlamentare; scene similare cu cele-ce se petrec în Austria sunt pe cale de a face iluștră și Dieta din Budapesta.

Altul este însă fondul dușmăniilor din Reichsrath și cu total altă basă are scandalul ce a avut loc în Dieta din Budapesta în ședința delă 28 Martie.

Eată ce ne raportează ziaarele maghiare în această privință:

Fiind la ordinea zilei convenția cu societatea de navigație „Adria“, afară din cale favorisată și subvenționată de guverne, ministrul Hegedüs, autorul proiectului convenției, fiind sgândărit de oratorii opoziției și încoșești de Polonyi, luând cu șentul spune următoarele:

„Înainte de a veni proiectul la ordinea zilei, a venit la mine Rakovszky István și m'a zis: „Sunt informat din isvor guvernamental, că importante interese te leagă cu Adria: a treia parte din acțiunil te ai în casa ta; de aceea te grăbești cu proiectul“. La aceasta eu am răspuns: Declar pe onoarea mea, că nici când n'am avut și nu am acțiunil la „Adria“. N'am avut și nu am motiv de a mă îndoi de cele spuse de Rakovszky; și de aceea mă adresez partidului liberal, că dacă există în partid cineva, care are cunoștință de șarlatanie și abus și se adresează nu guvernului, ci opoziției ca să calomnieze, să agite și să seducă opoziția“...

Polonyi intrerupe:

— Pe mine nu mă poate seduce!

Se naște un sgomot, tumult și strigăte:

— Care-i ala?

— Cine-i mișelul?

— Să se prezinte!

— Mizerabil, infam!

Etc. etc.

Molcomindu-se puțin sgomotul, ministrul Hegedüs urmează:

— Declar pe respectivul, care m'a calomniat în acest fel, și până a nu se prezenta, de mișel și om de nimic.

Ear' sgomot, tropote și bătăi cu pumnii în bănci și strigăte:

— Trăiască Hegedüs!

— Trăiască Rakovszky!

— Cine-i calomniatorul?

— Infamie!

Hegedüs către deputatul Mezei Mór:

— Spuneți-mi pe canală!..

Guvernamentali! Iți țin isonul.

Mezei: Ce vrei delă mine? V'am spus că nu sunt eu.

În sgomotul de nedescris președintele sună clopoțelul. După ce se face liniște, vorbește Rakovszky.

Oratorul declară, că cele relatate de ministru asupra întrevorbirei avute cu dînsul sunt absolut exacte. Spune apoi că a fost informat despre acest fel de incompatibilitate — ca să-ți zicem așa — a numitului ministru de doi deputați guvernamentali. Unul a și fost la ședință, dar' a plecat înainte de a se facepe discuția. Spune totodată, că la el adese-ori vin deputați guvernamen-

tali, făcând guvernului acușăniunile cele mai deonorătoare. Ține să declare, că datele ajunse în vorbă, le-a primit între martori!..

— Cine sunt aceia?

— Numește-i!

— Mizerabili!

Rakovszky spune, că nu poate fi indiscret; declară însă, că dacă informatori s'ei nu se vor declara singurii la viitoarea ședință, astăzi fiind absenți ne-având curajul răspunderii faptelor lor, îi va declara.

Membril infuriați însă pretind sgomotos:

— Afară cu ei!

— Numele lor!

— Cine pot să fie?

Președintele Perczel suspendă ședința pentru a pune capăt sgomotului.

La redeschiderea ședinței se repetă aceleași scene, pretinzând plebea parlamentară, ca „martorii“ de cari vorbește Rakovszky, să declare pe „vinovați“, căci ei nu sunt legați de discrețiune.

Nimeni nu se ridică dintre martori.

Se face earăși sgomot enorm, apoi deputații aproape toți se revarsă prin coridoare discutând „care-i ala?“, pe când în chestia proiectului convenției vorbește Molnár Jozsias, contra, aproape singur în sala ședințelor.

Sunt instructive momentele caracteristice ce ies la iveală din decurgerea acestei ședințe:

1) Ministril sunt bănuți de necinste de deputații partizanil ai lor; să fie aceasta o reminiscență din era Bányfi numai?

2) Ministril sunt aclamați de parlament înainte de lămurirea casului cu pricină. „Ăsta e „das dankbare Publicum“, care însemnează în limbajul parlamentar: popularitate. Deși popularitatea celor bănuți nu prea seamănă a conștiință politică.

3) Deputații guvernamentali intrighează contra stăpânilor lor, la opoziție; — aceasta însemnează însă pe ungurește „patriotism“, a cărui sublimă înfașurare am avut-o și în încuscrirea banffyano kossuthistă.

Ne întrebăm, în fața acestor constatări: n'ar fi oare și aci oare-cari „incompatibilități“ față cu parlamentarismul?

Chestia crucii.

Lucrul e tuturora cunoscut, delă mare până la mic; doar' ziaarele din patrie atâta gură au făcut în jurul chestiunii, pentru-că tinerimea maghiară „patriotă“, cuprinsă de duhul entuziasmului, luase hotărîre mare, irevocabilă a restabili crucea în drepturile sale vechi la universitatea din Budapesta. Și la început părea nelufricat „comitetul mare al tinerimii universitare creștine“, așa că puteai crede, că se va naște ceva din larma cea mare a comitetului tinerimii și a ziarelor. Dar' pe cât de mare fu larma la început, pe atât de mare e liniștea și pacea, ce acum domnește. Se vorbește de un Memorand către Majestatea Sa, care însă, fiecine e sigur, nu va ave mai mult succes, decât cel făcut către ministru.

Nu faptul ca atare e de importanta deosebita, ci ideile, ce in mod logic le putem da ca comentariu acestui fapt. Caci adevărat e, că nu faptele ca atare fac istoria, după-cum afirmă istoricii materialişti, ci ideile, impregiurul cărora se plămădesc faptele. fermentul faptelor. Le-am pute asemăna ideile, în cazul acesta, cu o ploaie mănăasă, ce cade pe ogoare fertile; deci rezultatul, faptele depind şi dela calitatea pământului. În istorie pământul e caracterul popoarelor, iar ideile sunt efluxul, efervescenţa culturii omenestii. Genesă ideilor e diversă. Apar acestea fie ca un curent, care răpeşte în cursul său întregă omenire şi care după felul său poartă diferite numiri: Spiritual timpulul, modă, gust etc., fie ca produsul unui cap luminat, genial, care idei îşi face apoi drum în masa poporului.

Trei concluzii putem face în general din cele întemplate la Budapesta în sinul tinerimii universitare: 1) că universitarii „patrioţi” nu se prea însufleţesc pentru ideile mari, decât foarte rar şi şi atunci entuziasmul lor e foc de paie, ce repede se stinge; 2) semitismul da în Ungaria tonul principal, 3) un fapt de istorie universală: că religia în timpul nostru şi viitor îndeosebi ca obiect de însufleţire pentru masa e un anachronism din punct de vedere istoric social.

ad. 1) Nu un cas în istoria Ungariei ne arată apatia Maghiarilor faţă de ideile mari, ce ferbeau în lume. Începând dela întocmirea în stat până în vremea noastră, rar găsim cazul, ca ei să se entuziasmeze pentru o idee generală, idee conducătoare a umanităţii, abstrăgând dela orice interes egoistic. Nu astăzi, dar nici cu mult înainte de asta nu au fost în stare a se însufleţi Maghiarii în deajuns pentru ideea crucii. Şi doar pe-aici trecură 4 cruciate: în 1096, în timpul stăpânirii lui Coloman Cărturarul, la expediţie cruciată; se strecură peste plaiurile ţării acesteia în 1147, când împăraţii aici Geza II, a doua expediţie cruciată; sub Bela III earăşi; 2, prima în 1189, care a trecut pe aici, alta în 1202 pornind din Italia peste mare. Şi atunci, când ideea religioasă predomină în viaţa popoarelor, când fie-cine cu drag îşi jertfa viaţa pentru „cruce”, căci „Dieu le veut”, nu ştiură „patrioţii” a se

entusiasma pentru înalta idee, necum astăzi; de aceea totul, ce s'a întemplat, — deşi autorii faptului se sbat din mână şi din picioare, că nu e adevărat — se poate atribui *partidelor populare catolice*.

Dar nu numai pentru „cruce” nu s'au însufleţit tinerii patrioţi nici-când, ci şi ideile mari, ce au parcurs istoria Europei, de regulă au sflat poarta închisă la Maghiari, ca şi când ei nu s'ar ţine de continent, deşi au pretenţii de ţară occidentală, de ceva, ce înseamnă mult în concertul popoarelor europene: de dragul ideii nici-când nu se însufleţiră Maghiarii, şi când îi vedem pledând pentru vr'una din ele, o fac totdeauna din interese pur egoistice. Causa lipsei de entuziasm şi preponderanţei egoismului materialistic fu, că la noi abia la 48 se aruncă hainele medievale. Iară şi acel entuziasm îşi are partea sa egoistică. Caci ei primesc principiile enunţate de revoluţia franceză, nu însă în întregime; primesc egalitatea, frăţietatea între Maghiari, abhorând orice referinţă etnică şi nevrând a şti nimic de naţionalităţi, cari de aceea şi prinseră arma contra obiditorului. — Dar ce e mai mult, ei nici azi, în secolul XX, nu voesc a şti nimic de principiile de naţionalitate, trăind în chimera statului pur maghiar şi nici astăzi nu se însufleţesc pentru ideile mari, necum pentru „cruce”, la ceace nu putem zice alt-ceva, decât: tant pis pour lui.

ad. 2.) Semitismul e la putere în Ungaria. Dela cea mai de pe urmă treaptă a societăţii, până la cel cari stau în fruntea sistemului social, totul e plin şi corupt de semitism; oficii, şcoli, universităţi sunt pline de filii Orientului şi deci zadarnică e sbaterea catolicismului de a-şi ridica pretenţiile şi căzută e chestia crucii.

ad. 3) În vremea noastră religia şi-a pierdut rolul social mare, ce-l juca mai înainte. L-au luat înainte idei de ordine mai generală. Caci 3 sunt ideile, ce cu deosebire es la iveală şi preponderază, parte prin universalitatea, parte prin caracterul lor complicat: rassa, religia şi limba. Sunt epoci în istorie, când una din aceste idei poartă rolul principal, fie apărând ca motor, fie ca sub scutul lor se agită altă idee subordinată.

Abstrăgând dela interese şi reducând la idei generale luptele sociale, fie-care din amintitele idei: religia, limba, rassa, îşi are şi-şi va avea contingentul său propriu în luptele neamurilor. Astfel întreg evul mediu fu epoca religiei: mai toate războaiele se poartă sub pretexte religioase, pentru ideea religiei se poartă lupte sângeroase, mulţi îşi varsă sângele pentru ideea mântuirii a credinţei. Şi asta fu până la începerea evului nou, dar în mod mai pregnant încetă cu revoluţia franceză, căci doar' în evul nou sunt marile războaie religioase. (De altceam la idei nu se poate pune graniţă, că de-aici se începe şi ţine până aici.) Nu era vorba atunci de naţionalitate; se vorbea de ceata credincioşilor şi necredincioşilor, cari, de câte-ori numai se poate, se înceară la luptă pentru fericirea sufletului. De multe-ori, e adevărat, un războiu început sub pretexte religioase degenera în războiu de cucerire de teritorii, nu de suflete; aspectul rămâne însă cel religios până la fine.

Revoluţia franceză însă schimbă modul de cugetare al omenirii; aceasta fu o reacţie puternică contra vechiului sistem şi îmbetrănitelor principii. Ideile ce emanară din revoluţie, n'au d'a face nimic cu religia. Aceasta din urmă e pusă la locul ce i-se cuvine, devine earăşi religia vestitoare de pace a Domnului şi cu aceasta îşi pierde rolul social din istoria universală. În primul plan păşeşte acum *idea naţională*, pentru naţiune, pentru patrie îşi varsă sângele omenii cu plăcere. Mai înainte era o naţiune aleasă: naţiunea Domnului, a drepcredincioşilor, constituită după preceptele religiei. Acum limba devine caracterul nouilor neamuri. Cu ceasta deci s'ar începe preponderanţa în istorie şi sociologie a limbii.

Ear în timpul mai nou, simpatiiile iau un teren mai larg: se încep simpatii de rassa, nu se mai vorbeşte la chestiuni generale ca interes, decât de rassa: panslavism, panlatinism, pangermanism etc., sunt cuvinte la ordinea zilei. Popoare cu tradiţii comune istorice se alătură sub un steag, care voesc a-l scoate apoi învingător în luptele internaţionale. Nu se poate nega însă marele rol al intereselor, îndeosebi azi în luptele in-

ternaţionale. Dar în privinţa ideii e de sigur un progres şi deci a lua ca devisă un principiu de mai înainte, va să zică a căde în anachronism.

Budapesta.

I. M. EHI.

In ce „aer” a crescut ministrul Wiassics!

O să rămână de poveste ministrul Wiassics, ministrul al cultelor şi învăţământului public din Ungaria, cu cuvintele sale ce săptămâna trecută le-a rostit, cum se ştie, deputaţilor studenţilor creştini dela universitatea din Budapesta. Umblând adică în audienţă la ministrul, studenţii l-au rugat, să fie mai blând cu dânşii la afacerile pentru apărarea creştin la universitate. Ear francmazonul ministrul Wiassics, care nu poate nici el să sufardă crucea, li-a răspuns amabil: „Eu în alt aer m'am născut şi în altă lume am trăit; nu pot deci să înţeleg cauzele, ce îndeamnă tinerimea la astfel de fapte. Voiu recurge la măsuri draconice, dacă se mai repetese asemenea lucruri”.

Va să face ministrul, aşa cum spune, căci a la o putere. — În cât priveşte însă „aerul şi lumea”, în care a crescut, ni-se apune acum şi asta.

Un fost coleg jurist al său dinainte de asta cu 30 de ani, citind cuvintele de mai sus ale ministrului, a publicat zilele acestea într-o foaie ungurească un articol, în care arată „aerul şi lumea”, în care a crescut şi a trăit Maria Sa dl ministrul.

Intre altele, fostul său coleg spune:

„Ministrul Wiassics a zis, că nu poate înţelege cauza ce îndeamnă tinerimea la faptele ce săvârşeşte, deoarece el în alt aer s'a născut şi în altă lume a trăit. Ministrul are deplină dreptate; eu, ca cel mai modest coleg al lui, pot s'o mărturisesc a-cesta alături de dnasul. Dacă Eccelesia Sa nu se genează s'o recunoască, atunci nici eu nu mă genez, că, în adevăr, noi în alt aer ne am născut, în altă lume am crescut ca tineri şi cu altă ambiţie am început vârsta bărbătească. Eu, durera, pot să vorbesc despre aerul şi lumea tinerimii universitare de prin anul 60 şi 70. Pot, fiindcă împreună am început să-mi încreţesc şi să-mi frisez pletele, cu *W l a s s i c s Gyula*, cel totdeauna elegant şi totdeauna îmbrăcat după moda cea nouă. Cum ved din foile humoristice, el şi azi mai are încă puţinul păc de frizat; eu însă nu mai am: mi'la ras de tot de pe cap lumea noastră, aerul nostru.

Pe vremea noastră a început a se sistă în gimnasia umblarea în toată ziua la bis-

O poveste adevărată.

În piaţa gării un roiu de omenii, cum numai în toată veri poţi vedea. E abia începutul primăverii, dar ziua împărătească a scos din casă pe cei ce au dormit somnul lung de iarnă; au eşit ca muştele la căldură.

Trenul a trebuit să-şi ia avânt pentru a se pune în mişcare. Un şir neamărat de vagoane se rostogolesc pline fixite spre valea Isarului, ce e drept, cam încet, dar cu atât mai bine putem vedea şi la dreapta şi la stânga, şi natura şi muca omenescă au îngrijit, ca să avem ce vedea. De-abia eşii din gura de bălaur cu care s'ar pute compara hala gării, vagoane într-o parte şi într'alta îşi iau privirea. Răzându se, răsar fabricile celebrilor beri müncheneze, aşezate pe lângă linia ferată. Apoi fabrica lângă fabrică, ca eşite din pământ, cari s'ri alaltărei încă nu existau. În apropierea lor casarmele muncitorilor, nişte cutii mari şi lungi fără traistă. Sistemul modern de ville pentru muncitori, îl sfi de abia presărat.

În fine am ajuns la larg; se simte imediat; vântul suflă şi el mai liber, se jocosă mai voios în buclele fetelor sburdai-

nice, ce şed la ferestrele vagonului, scotându şi carioase capul afară, până ce le intră câte un grăunte de cărbune în ochişor, ca să-şi facă de lucru cu oginda, să co-heteze cu ea însăşi, în lipsa unui cavaler. Dar de regulă nu pleacă fără gardă, şi de astădată numai eu singur am rămas fără pă-reche într'un colţ şi las să fugă dinaintea ochilor cănp. Iivada, pădure, o pădure de braş verde închisă. În fund încărunţii Alpi majestuoşi se văd astăzi în toată lim-pideze; cei crescuţi în Atena-Isarului, artiştii fără voce, admiră extaziaşi frumseţa naturii. Atunci tot adac aminte de muntii pitoreşti dela vatra românească, de idilicul ciobănaş cu oile şi cu doina sa de dor şi jale, şi un amestec de dorşie şi de dor mă cuprinde...

Trenul a stat; staţiunea „Solln”! În faţă se aşază o păreche nouă. După înfă-ţişare, el un vizitator, ea o bucătărească sau „Kocheri”, cum le place să se numească în diminutiv, fie cât de corpolente. Se ţin de mână de când s'au urcat, şi nu dau nici un cuvânt din ei. O fi multă poezie în dragostea asta: ea îşi şterge din când în când mâna sudată de o baristă, care exală un miros de bucate aşa de picant, de mă bucur, că desează am să cruţ banii de cină.

Ajuns la Gross-Heese-Lohe, ţinta ea-cursiunii, am dat fuga la podul ce se ridică 25 metri de-asupra salvei Isarului.

Ce aspect admirabil şi-se desfăşură de-aici în toate direcţiunile! Înspre apus tăbăreşte Münchenul, deasupra cărui se ridică tunurile difritelor biseric, între cari predecează vestita „Frauenkirche” şi cupola palatului de justiţie. Înspre răsărit se-puşte Isarul argintiu între coastele răpase ale patului său, până la poalele munţilor. Jos în vale sute de braţe italieneşti muncitoare construiesc un dig în mijlocul râului. Nici în zile de sărbătoare nu odihneşte munca! Târziu după ce am trecut pă-durea, moale ca topit de somn, de farmecile ei neînţelese, îndrept paşii spre căreiuma de lângă gară. Nici n'am dat bine să mă aşez la masa la care se mai aflau doi bă-trânţi şo fată, şi ha ba de bere ca vrăjită, stă deja dinaintea-mi. Unul dintre bătrânţi, un tip frumos ce se deosebeşte mult de cel münchenez, caracteristic prin rotundimea şi rumeneala celui mai deservit călegăr catolic, după ce mai oştează odată adânc, începe să povestească pe îndeletele, cum le şede bine bătrânilor la bere: „Sunt 31 de ani de atunci. Era o zi de primăvară ca cea de azi, frumoasă şi caldă, mărul era în floare, frunza dase de-a binele în pomii din faţa casei. Războiul se declarase, şi fraţii Engbert au venit să-şi ia rămas bun dela mine, tovarăşa mea şi dela fiica mea Hedwiga. — Dumnezeu să le ierte. Până nu sună gornistul de plecare, Armin cel

mai tiner, nu putu să se despardă de Hedwiga.

Oare întregi ata Hedwiga cu fruntea răzimată de granaul ferestrei şi cu ochii perduşi spre porţiţa grădinii, unde pentru ultima oară Armin mai fălă odată cu batiata în somn de adio.

Trecea săptămână cu săptămână, trecură luni, fără să mai aflăm nimic despre Engbert, până când într-o bună dimineaţă aflăm, că în preseară sosise un transport de răniţi. Prima grijă a Hedwig-i fu, să alerge să caute între ei pe Armin. Şi într'adevăr pe lista, răniţilor era inseris numele Engbert. Imediat se anunţă la medicul de serviciu, cerând să-i dea voce, să l vadă pe sublocotenentul Engbert. Otto Engbert e foarte greu rănit, are lipsă de linişte completă, răspuns medical.

Resbela se sfârşise; trupele se întorceau pe la vetrele lor. Armin nu mai vedea.

Cum i-a ajutat Dumnezeu lui Otto să se ţină pe picioare, n'a întârziat să ne cerceteze. La potopul de întrebări ce i-am pus toţi deodată, ni-a povestit de ce-şi mai aducea aminte. L'am văzut pentru cea din urmă oară matilat de o spărtură de obraz, lângă un pod înaintea Orleansului. Eram ordonat, cu toate acestea încă am descalecat, l'am strigat pe nume. Armin şi-a

... fiindcă așa se zicea: iarna ne răcim, vara e greu aerul în casa lui Dumneșu. Duminecile însă umblam și noi la bișerică; atunci se îmbulziau acolo și elevele școlilor de fete, bine înțeles, și ele și noi fără profesori. Orele de prelegere le începeam fără rugăciune. Era cu atât mai iefină învățătura, căci nu trebuia să spesăm pentru cărți de rugăciune. Ba totuși era mai scumpă, căci trebuia mult — pentru cărți. Adevărat, că floare băiat stia apoi să fiuere pe de rost cupletele din *Fatința* și din *Groful-Groful*. Ne dorea însă una: profesorii umblau și la cafenele, ceea ce nouă ne era interzis. Las', că altminteri nu fi la universitate, acolo se va sfârși cu siguranță. Așa ne consolam, și așa a și fost.

... La începutul anului, la „Chemarea Duhului sfânt”, dintre universitari abia 25 se trăgeau a lene după bătrânul decan Veneșel, îmbrăcat în alba sa neagră. Nu înțelegeam noi, peste tot, ce mai însemnează și asta, precum colegul meu Wlassics n'o înțelegea nici azi.

Studentii universitari cu mii de locuiau la cafenele. Acolo ne apuca seara, acolo ne găsea dimineața. Din grațioasa bună-voință a prim-căpitanului Thaisz, învățaram „ferbi”, „macao” și (mie atât de plăcutul) „nașivasi”. Numai câte-un examen ne mai scormonia din visuina noastră, câte odată și teatrul și mai des — orfeul. Căci atunci încă numai noi purtam corespondență cu jaceferii scenelor și orfeelor, cu Carolinele, cu și ministrul de culte și instrucțiune publică. Baronul Iosif Kötövö și Teodor Pauler, antecesorii de-atunci ai colegului meu Wlassics, doar nici nu văzuseră orfeu pe dinlăuntru. — A noastră era împărăția aceea...

Faceau unii și patriotism, dar' noi nu-l înțelegeam, că ce vreau. Cu atât mai mult îl ascultam pe un vecinic student jurist, care într-una ne băga în cap, că protecția e întâiu; mai mult ajungi cu aceea, decât dacă în degetul cel mic ai purta mîința întregii facultăți juridice.

Așa a fost aerul nostru. Numele lui Dumnezeu îl pomeneam numai așa, ca secretarul senatului universitar de azi, Margittai (care zilele trecute a îngrămădit pe studentii creștini cu cele mai necuviincioase înjurături, în sălile universității. — Red. Trib. Poporului*), înjurând; pe Christos, Maria tot asemenea*.

Eată dar aerul și lumea, în care a crescut și a trăit Excelența Sa ministrul de azi al cultelor și al instrucției publice din Ungaria, și ea el sunt și ceilalți, toți.

Din România.

În 14/27 Martie curent, aniversarea proclamării Regatului, un Te Deum s'a oficiat, la ora 10^{1/2} dimineața, la Mitropolie, la care au asistat: Dl general Wartiadi, șeful Casei regale a M. S. Regelui, și dl

deschis cu greu ochii și de pe buzele uscate silabisând: „mi-e sete!” I-am turnat toată apa din hidon pe gură; o sorbia cu o sete ne bună. Ochii i-se închideau de oboseală... Il mai căsca odată: „Sărută-mi pe mama și pe Hedwiga”, șopti abia înțeles, apoi căzu din nou în amorțeală. Il sărutai înc-o dată... Trebuia să-l părăsesc, datorită mă chema...

Hedwiga slăbia văzând cu ochii. Numai amintirea veștedă rămase în urma durerii copleșitoare ce dase peste ea, floarea mândră de odinioară. Nu mai trecea mult, și o duserăm la odihna eternă; doi ani, dela ziua despărțirii de Armin*.

O lacrimă se rostogoli din ochii bătrânului preste barba albă și o pauză penibilă urmă. Apoi, ca la comandă, prinse fle-care „halba”, o duse la gură să inece recunoașterea unei raze pale a nimicniciei. omenești.

An. Oa.

München, 22 Martie, 1901.

G. C. Filipescu, mare mareșal, reprezentând pe M. S. Regele; D. Dimitrie Sturdza, președintele consiliului, ministrul de externe și ad interim la războiu; dl George D. Pallade, ministrul de finanțe; d. C. I. Stoicescu, ministrul de justiție, și dl B. M. Miasir, ministrul de domenii; dl general Robescu, mareșal al Cartei AA. LL. RR. Principilor Moștenitori; d-nul colonel Mavrocordat. Lt. colonel Georgescu, aghiotanți, și dl major Barangă, ofițer de ordonanță al M. S. Regelui; dl Louis Basset, secretar particular al M. S. Regelui, și dl Steriadi, prefect al reședințelor regale; apoi dl Emil Costinescu, președintele comisiei interimare a Capitalei; dl Păcleanu, locțiitor de secretar general al ministrului de externe; dl Luca Ionescu, secretar general al ministerului de interne; dl Emil Petrescu, prefect de poliție al Capitalei; dl Paul Stătescu, prefect al județului Ilfov; dl Emil Balaban, director general al telegrafelor, telefoanelor și poștelor; dl C. Schina, prin președinte al înaltelor Curți de Casație și Justiție; dl M. Iulian, locțiitor de procuror general pe lângă Curtea de apel din Capitală; dl N. San-Marin, locțiitor de prim-procuror pe lângă Trib. Ilfov; și d-nii: general E. Arion, comandantul corului 2 armată; dl contra-amiral Murgescu, comandant al flotei militare; generalul Popescu, Teil, Somănescu și Carcalețeanu, dl colonel Corlatescu, comandant și dl căpitan Maltopolu, aghiotant, al pieței Bacurești; d-nii colonelii Vasiliu Năsturel, Zabăreanu, Averescu, și un mare număr de ofițeri superiori și inferiori din garnisonă.

Serviciul divin a fost oficiat de I. P. S. Sa Mitropolitul-Primat însoțit de înaltul Cler.

Onorurile militare au fost date de o companie din reg. 6 Măhau Viteazii, cu drapel și muzică.

După servirea serviciului divin, dl ministru ad interim la războiu a primit defilarea trupelor.

Orașul a fost pavosat. Registrele de la palat au fost deschise toată ziua și acoperite de numeroase semnături.

Din străinătate.

Schimbarea constituției sârbești.

Regele Alexandru împreună cu guvernul său proiectează reformarea constituției. Se știe, că la 1888 Milan a dat constituție liberă la poporului sârb, după dorința partidelor radical și progresist, care constituția la 1894 a fost suspendată, reintroducându-se constituția din 1869, cu restrîngerea dreptului electoral în sensul noii constituției se va introduce și la Sârbia sistemul de două camere. Săptămîna va rămîne în forma ei actuală, senatul va fi compus din trei feluri de membri: O parte va fi aleasă de popor, alta va fi numită de rege, iar partea a treia vor forma o funcțiune mai înaltă de stat. În schimb această regele Alexandru credea să stabilească între urbușentele partide politice din Sârbia.

Noutăți

Arad, 30 Martie n. 1901.

Numiri. Foia oficială publică numirea de vice-procuror în Arad a lui Szakolczay Lajos, până acum sub-jude la judecătoria de cerc din Băteava, și numirea de sub-jude la tribunalul de aici a lui Görömbey István, până acum notar la tribunalul din Oradea-mare.

Oraș „celebru”. Nu poate să rămână Aradul singur celebru între orașele din Ungaria, când vorba e de defraudări și alte „stăruințe patriotice”. Deocamdată mai serioasă concurență a început să-i facă Alba-Regală (Székesfehérvár), orașul unde odinioară se încoreneau regii ungari.

Nu mai zilele trecute a eșit din temnița Seghedinului prim-căpitanul de poliție de acolo care robise pentru defraudări, înșelăciuni și alte abuzuri în oficiu; nu demult fu osândit la ani de robie locotenentul de flani *Dióssy*, pentru-că într-o noapte furase întreagă cassa cu bani a regimentului de-acolo, numai decurând s'a descoperit o panamină la „Kölcsonös Segélyző-Egésület” de-acolo, în care primarul orașului, *Havranek József*, s'a dovedit ca cel mai păcătos. Pentru grave acuze în contra lui, se pormise

cercetare aspră. Eri apoi, descoperite fiind și alte iregularități și escrocherii ca săvârșite de el în oficiu. — reprezentanta orașului a pornit în contra primarului urgentă cercetare disciplinară.

Așa mai înțelegem și noi, ca soviniști să fie singuri stăpâni pe situație.

Duel pentru „Adria”. „Revelația” deputatului *Rakovszky* în vorbirea roșită în ședința din 28 l. c. a Dietei asupra „Adriei”, a avut ca prim rezultat un duel, petrecut ieri, 29 l. c., în sala de serimă Föder din Budapesta, între deputații *Gyöffy Gyula* și *Rakovszky István*. Duelul s'a dat cu săbi. La prima ciocnire, *Rakovszky* a atacat atât de violent, că i-s'a rupt sabia și a trebuit să-și ia amândoi săbiți noue. La al doilea atac *Gyöffy* a primit o rană la degetul mare al mîinii drepte, care a început să sângereze, și astfel duelul s'a sistat. *Adversarii însă nu s'au împăcat*. — Pricina duelului este, că *Gyöffy* s'a simțit ofensat prin provocarea și la ei a lui *Rakovszky*, când acesta a lăvuit pe ministrul *Hegedüs* de interesat la societatea „Adria”, la care ar fi avînd a treia parte din acții.

Dl Dr. George Popovici, deputat în dieta Bucovinei, s'a reîntors din călătoria sa în Cernăuți.

Doi reuniuni române în Panciova. Se anunță, că la inițiativa neobositului preot Ioan *Stroca*, în Panciova se va înființa o reuniune română de cântări și o reuniune a femeii or române din Panciova. Lucrul e în curgere și încurcînd statutele se vor înainta ministrului pentru întărire.

Ședință publică la liceul român din Brașov. Societatea de lectură a studenților dela gimnaziul gr. or. român și dela școala comercială superioară gr. or. română din Brașov va ține mîine, Duminecă (în 1831 Martie 1901), ședință publică în sala festivă a gimnaziului român. Începutul la orele 3 p. m. Ofertele benevole se primesc cu mulțămînt, se vor chita pe cale publică și se vor adauga la fondul mesei studenților și a societăților de lectură.

Programa ședinței e următoarea:

Deschiderea ședinței, prin conducătorul societății „Ioan Popasu”, dl M. Jantea: „Inima Română”, vals de Ivanovici, executat de orchestra studenților: „Rolul artei în viața omenească”, disertațiune de Demian David, cl. VIII gimn.; „De tîno se bucură”, cor de bărbaiți de G. Dima; „Moartea lui Moțoc”, scenă dramatică, declamată de N. Danielopol, V. Glăjar, N. Orghidan și V. Voina, toți în cl. VIII gimn.; „Valse de Ballet” de Ed. Poldini (Op. 18, Nr. 1), esce. la pian de Iuliu Pușcariu, cl. VII gimn.; „Câte-va din cauzele, care au împedecat dezvoltarea comerțului și industriei la poporul român”, disert. de G. Munteanu, cl. III com.; „La joc”, de Zöllner și „Hal în horă”, coruri de bărbaiți, de G. Dima; „Itzig gîndește”, anecdotă de T. Speranță, declamată de V. Dimboiu, cl. II cam.; „Trănzeroi”, de R. Schumann și „Marș românesc”, de Mazalik, executate de orchestra studenților.

Conferențele literare din Bucovina. Dumineca trecută s'a ținut în Cernăuți a treia conferință literară, de dl Archadie *Dugan* stud. în litere, și a avut un succes splendid — zice „Deșteptarea”. Conferințiarul a fost foarte fericit în alegerea subiectului: „Horia”, după tragedia istorică de Ghiză Popp*. Într'un limbajiu ales, printr'o espunere înșelăciută, dl *Dugan* a știut să răpească sufletele numeroșilor oazești în alte lumi mult mai mărețe, când un flu al păturilor celor mai de jos ale poporului românesc, mînat de dor ferbinte după sfînta libertate și pătruns de un curagiu și eroism excepțional, își adună în giurul său pe frații săi de suferințe și convingîndu-i că atunci, când nu-ți poți dobîndi drepturile tale sfînte pe calea păcii, dator ești să apuci arma în mîna și se le eluști înauți.

Conferința a patra o ține mîine, Duminecă, dl stud. în litere *George Tofan*

despre „Avram Iancu, viața și activitatea lui”.

Țarul *Nicolae al Rusiei* a întărit decretul de excomunicare a celebrului scriitor rus, con ale *Tolstoi*, din partea Sinodului rusesc.

Concertul *Toepfer*, anunțat de noi pe ziua de 9 Aprilie, va avea loc la 8 Aprilie în sala *Krispin*, la orele 5 p. m.

Credem că publicul iubitor de muzică nu va întrelăsa ocaziunea de a vedea câteva ore de plăcere superioară.

Surprinderi de Paști pentru dame, bărbaiți și copii, cele mai originale cadouri de ocazie se pot căpăta în prăvălia bogat asortată și cu recunoscute prețuri ieftine a lui *Porter Vilmos*, în edificiul „Hotelului Central” din Arad. — Publicul din provincie prin numeroase comenzi și-a arătat deja interesul ce poartă față de magazinul cu obiecte pentru Paști al lui *Porter*. Ous de paști și strepitoare în forme plăcute și discrete se găsec acolo în mare abundență; tot astfel și parfumuri, săpunuri, cravate și ace pentru cravate.

De unde să cumpărăm sămînțe? Pricina e în prag. Aci e timpul, ca publicul econom și grădinar să-și căștige sămînțele necesare. De unde însă? Publicul din provinciile de obicei așteaptă să le cumpere dela agenții călători, dela cari cumpără niște sămînțe vechi, fără simbare, ori de unele din cari răsar cu total alte plante decât acelea, la cari se aștepta omul. Așa, de pildă, din sămînța de varză (curechiu) te pomenești de regulă cu rapiță sălbatică; din morcovii de grădină, cu mercovi sălbateci; între florile cele mai frumoase și mai plăcute, cum sunt: violețele, trandafirii etc., abia ne alegem cu câte-un exemplar, în cele mai multe cazuri toate sunt goale. Sămînța de nap pentru nutreț de cele mai multe-ori atunci începe să răsară, căud planta răsărită din sămînța de nap cu marea de atea alui *Mauthner*, s'a dezvoltat până să ajungă a se săpa. — Avîndu-le toate acestea în vedere, credem că facem celorlor numai un bun serviciu, căud le atragem atențiunea asupra firmei „*Mauthner Ödön din Budapesta*”, comerciant al curții și cel mai bine cunoscut și mai de încredere loc pentru procurarea de sămînțe. Firma aceasta o recomundăm și noi cu toată căldura, deoarece de-acolo ori și-cine poate să cumpere sămînțe bune și de apă caldă, cum înauți și le comandează.

ULTIME ȘTIRI.

Londra, 29 Martie. În lupta ce s'a dat între *Babington* și *Delarey*, Englezii au pierdut 2 morți și 7 răniți, Buri înșă 22 morți și 36 răniți.

De *Wett*, cum se știe, a intrat pe la *Standerton* în *Transvaal*, avînd 400 Buri cu el. Pe fle-care zi înșă tot mai mulți Buri i-se alătură.

Lângă *Richmond* (în *Capland*) Englezii au suferit pierderi mari: comandantul bur *Melan* a făcut prizonieri 150 Engiezi. Englezii au fost înșelați în cursă, într'o strîmtoare de deal. Nainte de a se preda, ei au luptat până-ce au pierdut 13 morți și mulți răniți grav.

Constantinopol, 29 Martie. Dintre cei 19 Bulgari macedoneni, cari au fost dați în judecată pentru că au conspirat, tribunalul din *Salonic* a osândit pe 3 la moarte, 7 la temniță pe viață, pe 5 la câte 5 ani temniță, iar pe 1 la închisoare pe un an.

La hotarele *Macedoniei Turce* au concentrați 60.000 soldați.

Editor. *Aurel Popovici Barciaru*. Red: respuns: *Ioan Russu Șirliaru*.

F o n d a t 1845.

P r e t u r i f i z e b i l e

Magazin cu haine pentru
bărbați și băieți de ori-ce vârstă
recomandă cu stimă
ca articli de cea mai bună calitate,
asortiment bogat
din materii de lână,
indigene și străinătate,

NEUMAN M.

882 1-5

Comande după măsură se efeptuesc în BUDAPESTA în atelierul meu propriu fără nici un greș.

Telefon 457.

F o n d a t 1845.

Telefon 457.

Banca generală de asigurare mutuală.

„TRANSILVANIA“

428 6-

ÎN SIBIU.

asigurează pe lângă cele mai favorabile condițiuni :

1. în contra primejdiei de foc și de exploziuni; clădiri de ori-ce fel, mărfuri, produse de câmp, mobile ș. a. ;

2. pe viața omului în toate combinațiunile, precum : asigurări de capitaluri în cazul morții și pentru terminuri fixate, de zestre și de rente.

Deslușiri se dau, și oferte de asigurări se primesc din comitatele: Arad, Bichiș, Bihor, Ciănad, Caraș-Severin, Timiș și Torontal

Agentura principală din Arad.

Strada (Széchenyi Nr. 1. casa dlui avocat Dr. Virgil Bogdan etagiul II.)
precum și prin agenturile cercuale și speciale.

Imprumuturi ieftine pe amortisație

Recomand în atențiunea on. proprietari de pământ și proprietari de case în Arad-centru, că prin mijlocirea mea pot obține până la cele mai mari sume și pe lângă condițiuni foarte favorabile

imprumuturi ieftine amortisaționale cu amortisație de 15-50 a-l.

Nu comput înainte nici un fel de remunerație, convertesc datorii vech, de asemenea la dorință anticipez de la mine cheituelile de intabulare.

Provocându-mă la faptul, că de mai mulți ani la foarte numeroși inși i-am implinit spre cea mai mare mulțumire a lor trebuințele de imprumuturi, rog cu toată stima pe on. domni proprietari de pământ și proprietari de case, ca în propriul lor interes cu deplină încredere să se adreseze mie cu afacerile lor de imprumuturi.

Imprumuturile sunt pe camete de 4% 4¹/₂ și 5%

pe lângă amortisare corespunzătoare din capital

Institut de imprumut pe imobile și moșii 458 4-

Szűcs F. Vilmos

ARAD, F6-ut Nr. 5, vis-à-vis cu moara Széchenyi.

Respons se dă numai dacă la întrebările ce se fac se adungă și marcă poștală.

Semințele

MAUTHNER

cunoscute în toată lumea poartă

pe fiecare pachet numele seminței

MAUTHNER

Semințele fără de eticheta
cu numele MAUTHNER sunt a se res-
pinge chiar și dacă s'ar vinde sub firma
aceasta.

Mai bune și mai de încrezut nu
există semințe pentru **economie** și
grădină ca și cele ce se furnizează de 27
ani dela firma

EDMUND MAUTHNER,

prăvălie de semințe a curții cesar-regesc
în Budapesta.

Comptoarul și } VII. Strada Rottenbiller 33
Magazinul } stațiunea tranvaiului electric.

Localul de vânzare } VI. Strada Andrassy 23
vis-à-vis cu opera reg.

Catalogul principal de 226 pagine la cerere
572 5-10 se trimite gratis și franco.

Cel mai mare magazin

din Arad și provincă, exclusiv

Prețuri convabile.

Fondat în 1875.

în confecțiuni pentru dame

asortiment bogat

costume pentru dame (Homspans)

croiu modern dela 30 coroane în sus.

Bluse de mătăsă și jupoane

cel mai nou fason.

STERN M. A.

Nrul Telefonului 238.

582 1-5